

Siroko je lišće Petra Latinovića ostaje na nivou zanimljive teme, ali ne i ubeđljive umetničke transpozicije. Izvestan broj filmova udovoljava nekim žanrovskim zahtevima tržišta i predstavlja dug našem bioskopskom repertoaru, mada ostaju sporni na planu realizacije, dramaturške osmišljenosti, pa čak i jednodimenzionalnosti svog humora, na primer *Sesta bržina* Zdravka Šotre, *Laf u srcu* Miće Miloševića, *Ljubi, ljubi, al' glavu ne gubi* Zorana Čalića itd. Polemisiti o povodima i razlozima stvaranja ovakvih i sličnih ostvarenja krajnje je izlišno, jer ona upravo svojim postankom negiraju svako ozbiljnije razmišljanje. I na kraju: Festival jugoslovenskogigranog filma nas je još jednom uverio u mogućnost umetničke obnove naše kinematografije i njenu vitalnost. A to je u ovom trenutku više nego dovoljno.

PANČEVAČKA IZLOŽBA JUGOSLOVENSKE SKULPTURE

Piše: Momčilo Paraušić

Ovogodišnji oktobar doneo je Pančevcima nesvakidašnje uzbuđenje — susrete sa stotinu vajarskih dela, odnosno s onim što, s malim izuzecima, predstavlja antologiski izbor iz ostvarenja u jugoslovenskoj skulpturi u poslednjih deset godina. Tako se ova sredina otvorila za svu raznolikost i širinu traganja za savremenim izrazom u kamenu, drvetu, metalu i drugim materijalima.

Do ovog susreta došlo je na tlu bogate likovne tradicije, čija najdublje i najplemenitije korene nalazimo u tragovima kista Konstantina Danila, Uroša Predića, Paje Jovanovića i drugih. U posleratnim godinama paletu »preuzima« grupa »Pančevo 5« (Stojan Trumić, Ksenija Ilijević, Božidar Jovović, Dobrivoje Vojinović i Jovan Vitomirov). Pre desetak godina počinje da radi likovna kolonija »Deliblatski pesak«, galerija Centra za kulturu »Olga Petrov«, u kojoj se smenjuju vrlo kvalitetne postavke, zatim se otvara Oktobarski salon... U gradu stvara nekoliko desetina akademskih slikara, vajara, grafičara, dizajnera... Ne treba prečutati ni poletni likovni amaterizam. A svi ovi likovni dogadjaji i postavke imaju vrlo privrženu i radozalu publiku.

U međuvremenu, u našoj zemlji bilo je više vajarskih manifestacija šireg karaktera, koje su nastajale kao plod saradnje nekih sredina ili kolonija. Već su dobro poznati aranđelovački mermer, portoroški kamen, mariborski metal, prilepsko drvo... Međutim, skulptura je do ovog pančevačkog oktobra predstavljena samo као jedna dimenzija umetničkih programa. U Pančevačkoj izložbi jugoslovenske skulpture ova umetnost je dobila »čistu« postavku, a Pančevo »patentiralo« vrhunsku umetničku manifestaciju, prvu takve širine i ambicije u našoj zemlji. Organizator je Centar za kulturu »Olga Petrov«, kroz čije je akcije i iskustva i sazrela ova ideja, a sredstva (98 starih miliona) su dali Pančevo i Vojvodina preko samoupravnih interesnih zadržica za kulturu.

VAJARSKA MAPA JUGOSLAVIJE

Prvu Pančevačku izložbu jugoslovenske skulpture otvorio je 5. oktobra — uoči Dana oslobođenja grada — Nandor Major, izvršni sekretar u Predsedništvu CK SKJ. Skulpture će među Pančevcima ostati do 25. oktobra.

Umetnički savet Izložbe poslao je 116 poziva, na koje je svoje radove poslalo sto vajara. Ovakav odziv bio je veliko priznanje i radosť za sve koji su, na ovaj ili onaj način, doprineli da se ova ideja ostvari. Još važnije je to što se pokazalo da jugoslovenska skulptura traži jugoslovenske susrete i poznanstva.

To bi bila kratka priča o tome kako se desilo da se na jednom mestu sretne sto vajara iz dvadeset gradova, od Ljubljane do Skoplja, od Subotice do Nikšića, odnosno kako je nastala jedna svojevrsna stranica našeg kulturnog života — vajarska mapa Jugoslavije. Redove na njoj nadahnuto su ispisali: Dušan Džamonja, Olga Jančić, Dušan Tršar, Petar Hadžibosković, Kosta Angeli Radovani, Slavko Tihec, Matija Vuković, Boško Kučanski, Ljubomir Denković, Milija Glišić, Tomislav Kažuljarić, Jana Lenassi, Pavle Pejović, Milan Viđić...

— Ova sabirna postavka jugoslovenskog vajarstva, iako malo nepotpuna, pokazuje da se u jugoslovenskoj skulpturi odvija jedan proces koji je karakterističan po tome što je suprotan od svih koji su svojstveni mediju klasičnog slikarstva, grafike itd. A taj proces je sadržan u sledećem: vajari su, bez obzira na vraćanje sliči figurativnog karaktera, figuru prihvatali samo onda ako ona svojom antropomorfijom služi jednoj drugaćoj umetničkoj ideji. Inače, skulptura je zadržala uopštene oblike na nivou odnosa masa i nefigurativnog zaključivanja, kaže likovni kritičar Đorđe Jović, predsednik i koordinator izložbe.

SUSRETI POD KROŠNJAMA

Ova izložba prepoznatljiva je i po nameni: obuhvata skulpture u slobodnom prostoru i one kamernog karaktera. Tako su se dela jugoslovenskih vajara našla u galeriji Centra za kulturu, gradskom parku i na još nekim mestima. Omiljeni »krug« u »zelenom parku«, pod krošnjama drevnih stabala, gde munjevitno odrastaju generacije srednjoškolaca ne remeteći mir i meditaci-

je penzionera, bio je ovih dana mesto i drugačijih doživljaja i susreta. Na lepotu, malom prostoru preko puta galerije, Pančevci su se družili i razgovarali s osobinom i neponovljivim svetovima koje su umetnici udahnuli svojim delima.

Pančevci su bili i poslovni, i gostoljubivi. Obezbeđen je prevoz svih eksponata do Pančeva i nazad. Svi umetnički radovi su osigurani (njihova vrednost procenjena je na milijardu starih dinara). Pet vajara je dobito nagrade. Tri ravnopravne dobili su: Milija Nešić (Beograd), Dušan Džamonja (Zagreb) i Ivan Kožarić (Zagreb), četvrtu nagradu dele Duba Sombolac (Ljubljana) i Mustafa Skopljak (Kotor Varoš).

Izložba je ostavila i još jedan trag — štampan je i veoma bogat katalog s reprodukcijama skulptura, a o autorima, stanju skulpture u nas i vajarskim streljnjima i dostignućima u pojedinim sredinama pisali su najbolji poznavaoći ove umetnosti.

Prvi jugoslovenski skup vajara bio je i dogovor za buduća viđenja. Najznačajniji vajari srećе se za dve godine, jer ova manifestacija treba da preraste u bijenale jugoslovenske skulpture.

NOVI ZVUK — PIJS

Posle BITEF-a, FEST-a, BEMUS-a itd., preko, tamo gde još dopriši senke beogradskih oblakodera, prvi put čula se reč — PIJS (Pančevačka izložba jugoslovenske skulpture). Tako bi počela i razvijala se malopančevačka priča o ovom događaju. Priča kao i svaka o onome šta se dešava nečemu novom kad čini prve korake. Istina, niko u Pančevu nije osporio svršinsnosti utemeljenja jedne ovakve kulturne manifestacije, ali poneko uho bilo je preosetljivo na ovaj (novi) »zvuk«. Postavilo se samo pitanje prioriteta kulturnih potreba. Tek, na stranicama »Pančevača« ostalo je zabeleženo kako je jugoslovenska skulptura prešla preko mosta na Tamšu. Javila se dilema da li je ovom gradu potreban ovakav umetnički program kad se zna da on ima samo jednog vajara, Božidara Jovovića (a malo ih je i u Vojvodini), izračunato je da su se za te pare mogla kupiti dva ateljea (tridesetak mlađih slikara ih očekuje), rečeno je da prednost ima pejzaž (on se dublje ukorenio na ovom tlu), posumnjalo se da sredstva za ovu manifestaciju nisu veća nego što se kaže za javnost, itd. Pančevo je učinilo to što je učinilo — naporan, ali odvažan korak, a ovim detaljima oko njega — priči o jednoj od gradskih kapija — obradovaće se neki budući istraživač kulturnih zanimljivosti u njegovoj istoriji, posebno kad ukapira da su neki od čuvara kapije bili i zanimljivi slikari! Ali, vratimo se u vreme sadašnje.

— Na jednom mestu, tako reći jednim pogledom, možemo da obuhvatimo skoro sve ono što se u jugoslovenskoj skulpturi dogodilo za poslednjih deset godina. Značaj izložbe je mnogostrukt i dalekosežan... Kad smo počinjali s likovnom kolonijom »Deliblatski pesak«, nije bilo mnogo snaga, a Pančevo je danas grad bogate likovne kulture i velikog nemira. Ovo je retka prilika da se ljudi upoznaju s kontinuitetom jedne tradicije u jugoslovenskoj skulpturi, ali i veliki izazov za potencijalne kreativne snage, neka kaže Milenko Prvački, slikar, član Umetničkog saveta izložbe, na kraju priče u kojoj se okupilo sto vajara.

POJAVE

RĐAVA, TUŽNA BESKOНАЧНОСТ JEDNOG TE ISTOG

(Književna kolonija Društva književnika Vojvodine u Kanjiži)

Piše: Milan Dundžerski

Dijagnoza Društva književnika Vojvodine predstavlja dužačak spisak bolesti ili, bolje reći, jedan složeni sindrom koji je uglavnom svakom članu Društva poznat, jer ga živi, a dakako i onima koji su na razne druge načine za njega zainteresovani. Razloge da se o DKV govorи, povodom ovogodišnje književne kolonije u Kanjiži, treba, pre svega, tražiti u činjenici da se stanje, povodom nekih bitnih pitanja, bitno ne menja već duže vreme, a, s druge strane, ta jedna te ista pitanja nesrećno se provlače i kroz tematske razgovore koji su sastavni deo rada svih dosadašnjih kolonija.

Imunitet od ponavljanja nerešenih pitanja Društva književnika nije stekao ni ovogodišnji razgovor o književnostima u Vojvodini u poslednjoj deceniji (tokovi, pojave, tendencije, časopisi i knjige). Zbog toga, a, dobrim delom, i zbog nepripremljenosti većeg broja učesnika i sudionika književnog života u Vojvodini, razgovori na predloženu temu su protekli odveć »spontano«, ne popunivši ni okvirne moguće slike protekle decenije. Vidljiviji napor da se osmisi deo teme u razgovorima pruženi su delimično u tekstovima o satiri i poeziji na slovačkom jeziku. Tako je Andelko Erdeljanin u humorom tonu sabrao rezultate i stanje u svetu satire ističući, pre svega, slab plasman satiričara na rang-listi »ozbiljnih« izdavačkih kuća.